

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbătă.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 d., 6 luni 8 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.

Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.

Pentru străinătate pe an 12 d., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la:
Administrația tipografiei arhiepiscopală Sibiu, strada Măcelariilor 47.

Correspondențe sănătoase a se adresa la:

Redacția „Telegrafului Român”, strada Măcelariilor Nr. 43, Sibiu.

Episote nefranțate se refuză. — Articolele nepublicate nu se înapoiesc.

INSETIUNILE:

Pentru odată 7 or., — de două ori 12 or., — de trei ori 15 or., rânduri cu litere garnizoane — și timbre de 30 cr., pentru de căre publicare.

Sibiu 12 Martie.

Eri și astăzi a cercetat o listă printre cetățenii de aici, cari sunt totodată și membri ai reprezentanților comitatului. În frontispiciul listei se spunea într-un ton can provocător scopul listei. Se dicea că lista este un „concept al acelor indivizi, care pe lungă contra-cuientanță au plătit 1 fl. pentru un monument al „mărtirilor“ (Blutzeugen) din 1848 și al acelor (indivizi), cari au refuzat acceptarea“, de bună seamă a cuientanței.

Preicum nu șiam noi din aceste ce am reprodus, nu vor sci nici cetățenii noștri, despre ce „mărtiri“ era vorba. „Mărtiri“ din timpurile de tristă aducere amintem și noi, vre-o patruideci de mi. Din cuientanțile, redigiate în limba oficială a statului, se vădu înșă lămurești, că vorba este, nu de martirii noștri, ci de „mărtirii“ dela Arad, cari fură executați de tribunalul militar c. r. austriac de acolo, căci resvîrteseră contra tronului.

Pre noi, cari am fost tot-de-una și suntem cu tronul, nu nu pot privi martirii rătăcirei, cu toate că regrețim ca oamenii soarteau cea tristă aeleră rătăcirei. Dar față cu remisincențele trecutului este evințios și o fumol că se poate de obiectiv. Obiectivitatea ce ne împunem nu este o reciprocitate față cu cea a foilor maghiare, fiindcă aceste numai obiective nu sunt când este vorba de amorul propriu al naționalității lor.

Au trecut preteză tredeci de ani de la timpurile de cari trebuie să ne aduem amintire numai în parte cu bucurie și în o parte buniciu cu întristare. Cu bucurie că, ori și cum, timpurile acelea au dat naștere, unei cunoșințe mai lămuritoare a vieții naționalităților din monarchie; cu întristare, pentru că acea cunoștință am trebuit să se plătim atât de scump cu sânge verșat, cu sute și cetăți arse și cu finante ruinate. Sovinismul lui Kosuth și aderenților lui, a arsurit vocea moderării și a dreptății și a făcut, ca până și un Széchényi, patriot glorificat mai tardînu de Maghiari, să nu fie băgat în samă. Pentru a sătură vanitatea acelor ce credeau să facă din Ungaria o Maghiarie, a adus în fine și pe Rus în teatră și rezultatul, în cele din urmă, a fost un absolutism pentru toți.

Aceasta a fost, fără încărcături, costătoare de vieții omenesci din amendouă părțile și ruinătoare pentru toți. Dierele maghiare, îmbătățe de sovinism, acum după ce se vede Maghiari puși în fruntea trebilor Ungariei, la ori ce ocazie, când vorbesc despre anii din 1848 și 1849, infățează pre Români de sprințiori ce reacționează și de mercenari ai suprimerii libertății. Ele se fac așa uita de terorismul, care și puse în cap să nimicească toate naționalitățile, prin urmare, el nu vor se căsătă România atunci său luptat pentru tron și patrie și pentru conservarea naționalității lor în monarchie, pe carea proclamarea din Aprilie 1849 o declarase sădrobită.

Uitarea foilor ungurice merge mai departe. Ele vor să facă tabula rasa cu toate că s-au petrecut în monarhie până la dualism și chiar și la înființarea dualismului, revindecând starea actuală din monarhie numai în 1848 și 1849.

Pe baza aceasta, care este în contradicare completă cu faptele apărătoare de la istorie, foile maghiare predică până și dărimea monumentală ridicată în memoria celor căzuți ca luptători pentru suprimea revoluției. Pe baza aceasta ei ridică și vor se mai ridică monumente în diverse colțuri ale patriei pentru cei care s-au distins contra armelor impăratesci său au fost victime în rezboiul civil contra armelor impăratesci.

La locul acesta, cu alta ocazie, am arătat că este modus in rebus și pentru aceasta, înșă pe alte baze. Am arătat cum monarhii, sau au purtat răbsosai indelungate unele cu altfel scu și se intru-neasă chiar spre a glorifica memoria celor căzuți în lupte și am indigitat la Austria și Italia.

Ei, dar publicistica maghiară lăsată gentilomilor nu e în stare să se înalte. Uitând de diploma împărească din octombrie 1860, care a delădurat absolutismul spre a deschide porțile constituționalismului în monarchia întrăgă; uitând ce impreguriuri au făcut posibil dualismul, tabăresc asupra naționalităților nemaghiare și predicând tot felul de modalități cum se le maghiarisaze, vrea a se pune în posesiunea întrăgă a timpurilor teroristice, cari au adus mare nenorocire preste patrie.

Și acum după toate aceste mai vin aici oameni, inspirați de sovinismul presei lor, cu pretensiunea să ridicăm monumente acelor, cari ni-au sălit la luna în mănu armelor de apărare. Nu văd oamenii politici ai Maghiarilor ce nori se scoală din diverse părți, amenințând patria noastră și a lor? Nu sciu ei că eviniente ca cele ce se prepară nu se delăsură prin și cu arăganță care vatamă și respinge?

Unirea este puterea, înșă unirea se face, dacă nu prin prevenire, cel puțin este posibil pe lungă o procedură mai conciliantă, care, durează, oamenii politici maghiari le lipsește cu totul.

Este un imperativ indispensabil de a face să se vindece ranele din trecut în interesul tuturor; ranele înșă nu se vinde că cu șălarea lumbei noastre din oficii, din scoalele de tot felul și cu atât mai puțin prin desconsiderarea simțimentelor, cum d. e. dovedesc și procedarea cu monumentele.

Regretăm că prin astfel de provocări suntem conștiniți a vorbi despre lucruri care pot produce susceptibilități de și nejustificate. Însă aici ce pun la cale colete în modul arătat, ar trebui se cugă că și alții au tradiționi, memorie, simțiment și judecată.

Revista politică.

Sibiu, în 10 Martie

Proiectul de lege privitorul la scoalele medie a fost respins în comisiunea caselor de deputații Ungariei cu 7 contra 5 voturi.

Despre întâlnirea monarchului nostru cu cel al Italiei eără au început a se scrie în mai multe ziare. După scările aceste întâlnirea ar avea loc în România.

Diarul „Neue freie Presse“ scrie: „Comitetul Wolkenstein se află în prezent la Paris, spre a negocia cu guvernul francez asupra modalităților de executare a propunerii lui Barrère având de scop rezolvarea cestuienei dunărene.“

Propunerea n'a preventit din inițiativa guvernului francez și de aceea promisiunile de până aci în privința ei nu puteau fi decât oficioase. Austro-Ungaria n'a admis această propunere decât cu condiția de a se stabili mai întâi modalitățile ei și după ce declarase Englerta că o promese. Cestuiunea de a sci este acum, dacă guvernul francez își apropiază această propunere cu comisiunii săi din comisia deunăreană, și are se o prezintă oficial prin delegații săi în sesiunea viitoare a comisiunii internaționale dela Dunăre. Se crede că Englerta sau Germania va pune în delibera propunerile lui Barrère în urma amendamentelor ce i se vor face, dacă Franția nu va mai voi se osușe.“

U corepondent din Viena al diariului Bohemia, care și ia informațiunile din cercuri diplomatici, discută situația politica observând între altele și următoarele:

„La încreșterea planurilor panslavistice s'a lucrat din partea Germaniei tot așa de concentrat, după cum din partea panslavistilor se lucește centrifugal.“

„Panslavii au lăsat în Belgrad, București, Cetinie, Sofia și Constanța, și chiar negocierile rusești cu vaticanul n'ar fi avut alt scop de căt concursul curiei de a căstiga pe Poloni în favoarea Rusiei. Germania din partea procedă concentric, semănătoză toate cestuiene eventuale, precum mișcarea Vendilor din Lainsitz, ocuparea pasurilor din Balcani etc, spre a respinge tentativile care ar putea turbări pe Austria.“

În cercurile politice din Paris domnia incertitudine mare asupra rezultatului ce îl vor da alegerile pentru comisiunea bugetară.

Cu toate acestea părere generală este că bugetul nu va trece în forma secă actuală. Ministerul se silește că se despartă de buget cestuienea căilor ferate. În orice casă luptă, ară se fie vehementă și dacă se va alege în comisiune o majoritate de adversari ai bugetului, soarta actualului minister este hotărâtă, chiar când n'ar avea loc de căt o singură desbatere ar putea bugetul. Freycinet numai de nevoie se declară solidar cu ministrul de finanțe; cici el e de părere că ministrul de finanțe ar putea cădea, fără ce se atragă după sine în această cădere întrегul minister.

Lumea financiară ar considera că de la lui Leon Say ca a agravare a situaționii financiare.

Dela o vreme încoace, diarele rusești au început de a mai ataca pe Germania și se ţin numai de Austria. „Gazeta de Petersburg“ (germană) se plâng pe toate tonurile și se sfortează a arăta că nimeni nu va reuși

a despărții pe Germania de Austria. Ea scrie între altele:

„Presa noastră slavo-filo începe să modere tonul, spiritul inferbărătoare se domoleșc puțin căt puțin și dacă, din când în când, mai lasă să se audă căt un strigăt sovînist, apoi el este în totdeauna împresurat de asigurări de pace, pe care le putem privi ca spuse cu toată seriozitate. Atâtătorii naționali n'au o atâră ei despre pace sau resboi, și sună foarte bine că strigăt lor n'are nici un efect, și că cu vremea el va deveni ridicol. Articolul de felul acelor care îl publică diarul Russ, organul lui Aksakoff, spre a despărții pe Germania de Austria, trebuie privit numai ca manevră spre a-și ascunde retragerea. Asemenea articolu nu pot se mai nelinistească astăzi. Avem pacea și o mantineam. De altmîntre este vrednică de cea mai mare mirare naivitatea politicilor din Petersburg. Cine nu este lămarit încă nici astăzi, că Germania nu poate fi despărțită de Austria mai ales în toate cestuiunile orientale, apoi acela trebui să se dormit în acesti din urmă ani. Ori-cine atinge astăzi pe Austria, acela are un număr și pe Germania de protivnic. Poate că aceasta nu este un ce mai placut, dar este clar și neîndoios pentru originea voiesc, să vadă și dacă s'a ajuns meritul este în special al panslavistilor. A măguli dar pe Germania nu este de nici un folos pentru acela care săgăie în același timp pe Austria.“

În senatul imperial austriac.

In sensul imperial s'a discutat și votat o legă electorală, care reduce censul la 5 florin v. a. În de cursul discuțiunii partidele s'au combătut una pe alta într'un ton invinsat, care și destul de caracteristic pentru starea, în care se află astăzi cele două partide mari ce și dispută domnia politică în Austria. Din discuțiunile asupra legiei electorale vom reproduce unele momente interesante din sedința dela 20 Martie, care a provocat nîse scene furtunioase.

După oratorul general al minorității la cuvântul pentru propunerea majorității contele Hohenwart, care își îndreptă sagetele oratorelor cu deosebire asupra sefului partidei liberale Dr. Herbst. I-a succes dñi Herbst, disce Hohenwart, a imprima desbatere erăși un ore care caracterizează irită și dñsul să a produs cu o astfel de abundanță de afirmații ironice și în parte neadeverate, (Foarte bine! în dreapta; contrădiceri în stânga), încât este aproape imposibil a le lăsa nerectificate. (Bravo! în dreapta.) În până acum nu am respuns nici măcar cu un cuvânt la neurmătoarele provocării ce s'au înrăutat asupra guvernului și majoritatea sale dela începutul sesiunii din partea opozitionei; deci să-mi fie permis, a areta odată și opozitionii oglindă activității sale proprii. (Bravo! în dreapta.) Poate că e mai bine de un an de când opozitionea a serbat a 60 aniversară a ilustrului seu sef, cu această ocazie jubilarul partidei a stabilit următoarele cuvinte ale marcelui părinte bisericesc ca programă pentru partida sa:

"In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas." "Caritas" — bunăvoiță, cu aceasta aveau să se întîmpine colegii unii cu alții, ei nu trebuie să susțină simțemintele, ci să respecte opinia liberă a fie căruia². Ve mărturisesc că asupra mea aceste cunținte egale din gura unui astfel de om au făcut o puternică impresiune. Cine are onoare a cunoaște pe deputatul comunelor rurale din Teschen, pe dl Herbst, cum îl cunosc eu de un sir de ani, acela scie, că dânsul în cariera sa lungă și abundanță în fapte a arătat ori ce, numai una nu, adecă bunăvoiță făță cu opinionele altora! (Foarte bine! bravo! în dreapta). Deci trebuia să-mi dic: nu programă trecutului său a fost aceea; la care s-a provocat dânsul cu această ocazie atât de festivă pentru dânsul, ci programa viitorului, pe care seful partidei stângă o vestie pentru sine și partida sa. (Bravo! în dreapta). Eu însă am acceptat până acum zadar realizarea acestor programe și experiența unui an întreg mi-a dat mai mult convingere că aceasta frumoasă programă nu a fost alt ceva decât o frasă frumoasă. (Bravo! în dreapta). Cetății tot ce s-a vorbit în decursul acestui an în adunările alegerătorilor, ale partidei și în aşa numitul sesiuni de partidă; aduceti-vă aminte de toate discursurile ce le am audiat aici, și abia vă fișa înțretele altceva decât calumnieri și suspecționări asupra guvernului și majorității sale ("Oh!" din stânga, bravo! din dreapta). Nu se mai combate opinionea contrarului, nu motivele ce se produc, ci opiniunea se aruncă cu toate puterile asupra persoanei contrarului, ori că acesta s-a sedea pe aceste bance sau în acele fotoliuri. (Bravo! din dreapta). Da, dacă aceasta este bunăvoiță ce năsăpă în perspectiva în acele programe frumoase, dacă astfel se respectă opinia contrarului, atunci eu nu mai înțeleg limba mea maternă germană. (Bravo! din dreapta). În Noemvru când se deschisează ușile acestei sale, acea programă frumoasă era deja uitată și stânga împreună înscrisește pe standardul seu altă programă: nu programă bunăvoiță, ci programă patimei, o programă, care nu e absolut nemulțumită de partida mare, căreia nu îl lipescă nici talentul nici rutina parlamentară pentru a da valoare opiniei sale și în minoritate (Contragărceri din stânga bravo! din dreapta), pentru că acea programă impinge partida, poate contra convicțiunile sale mai bune (contragărceri în stânga) cu necesitate imperativă pe caele calumnierilor, suspecționărilor și trăganărilor!¹

Aceste cunținte pronunțiate de contele Hohenwart au provocat o scenă furioasă. Precănd partida dreaptă ișbuțnește în aplaște frenetică bătând din pâlnii, se aud din stânga din toate părțile strigări de indignație. Dr. Herbst iritat în gradul suprem se adresăză președintelui cu cunțintele: Dile president! Tine-se aceasta de obiect? Tomasicu, Suesz și alții strigă: La ordine! Aceasta e un ce ne mai pomenit! Părăsim sală! Un număr de deputați părăsesc în fapta sală, Herbst și partea cea mai mare reșină în sală. Sgomotul tine încă; președintul sună clopoțelul de repetiție ori. Un deputat din dreapta strigă: „Dvoastră nu puteți asculta adevevul!“

In urmă sgomotul se potolește și oratorul poate să-și continue discursul. Dinsul polimisează contra lui Herbst, care a spus cele întâmplătoare în comisiune intr-un mod neadeverat schimbinosindu-le cu intenție. Dacă cunținea dreptul electoral al alegerătorilor cu censul de 5 fl. nu a cuprins în raportul comisiunii decât o jumătate de pagină, aceasta s-a făcut

pentru cunțintă, că aceste propunerile nu au fost combatute din nici o parte. Propunerile relative la marii proprietari din Bohemia au fost însă atacate cu inversunare și din acest motiv referentul a dedicat acestor propunerile un spațiu mai mare, deci consecuțele ce le derivă Dr. Herbst din aci, nu sunt decât nisice estime suspectio-nări. (Aplaște în dreapta, contragărceri sgomotoase din stânga și strigări: Aceasta e un lucru ne mai pomenit!) Tot atât de puțin motivele sunt impărtășite, că majoritatea voiesc a derăză cu intenție o lege neclară, pentru că ea nu a adus nici o rezoluție despre computarea aruncurilor. Aceasta însă s-a făcut din motivul, căci legea de fată se va aplica abia după trei ani la alegerile cele nove și până atunci după asigurările ministrului de finanțe se va executa reforma dării de căstig și de venit, va se dică un aruncă nici că va mai exista. (Se aud! din dreapta.) Togma din timpul, când domnul Herbst facea în aceasta casă senin și plăoie (ilaritate în dreapta) sunt mai multe legi, care în interpretație lor practică a dat privilegiu la mai multe și diverse indoieli. (Aplaște în dreapta.) Voia aminti numai legea despre reprezentanța imperială și §-ul 12 din legea fundamentală de stat despre drepturile generale ale cetățenilor statului, paragraf, pe care dl. Herbst și cu dânsul un lung sir de eminenți juristi cu tot studiul lor de 15 ani încă totuși nu l-a înțeles. (ilaritate în dreapta.) Cine participă la asemenea legi în calitate de autor, ar trebui să cumpă: căsă bine, insinute de a face altora împătruire, că legile redactate de dânsii suferă de nepresăcunie. (Aplaște vîi în dreapta și batere din pâlnii).

Încă pentru propunerile minorității: noi credem, că momentul, în care am fost săliți și impuști și aleșii noștri să serăm din popor de a contribui și dinspre la acoperirea trebuințelor de stat, nu-a impus și datorință asupra folosirei banilor statului și din acest motiv noi cu consimțemantul guvernului am propus extinderea dreptului electoral asupra tuturor, care plătesc pe an o dare directă de 5 florini. Ce a făcut acum onorabilă opiniune? A primi simplu propunere aceasta și contra programei, a o respinge simplu, nu le e permis din alte motive, care nu e de lipsă a le desfașura aici mai pre larg (ilaritate); a o trăgănușă încă nu le era posibil. Deçi ce mai era de făcut? Trebuia să se suspecte în motivele sale propunerile majorității ce nu se mai poate delătură (Dr. Herbst interrupse: Erau să susțină Strigări din dreapta: Linischel), trebuie qualificata ca neșuflante în consecințele lor și dacă se poate trebuiau chiar întreține. Aceste propunerile și cu primul nonorocita expresiune în propunerile minorității. Dacă deputatul din Wiener Josefstadt sau vecinul seu din aceasta casă, deputatul cercului al V. al Vienei ar fi propunerile noastre neșuflante și ar face propunerile mai este înșine, într-aceasta nu își vede decât expresiunea unei convingeri ce o respectez. (Contragărceri vîi în stânga. Deputatul Herbst escamă: Ah, apoi am îsprăvit de tot!) Dar dacă aceasta încearcă emană dela nisice bărbății, cari au creat toate acele nedreptăți de care vorbesc raportorul minorității, cari au coroborat de nou acele nedreptăți în 1873, cari în tot timpul nu au dat nici o ascultare gravamenelor și plângerilor făcute; dacă aceasta încearcă emană dela bărbății, cari abia în toamna penultimă au declarat alegerătorilor lor, că partida nu cugătă de loc la modificarea regulamentului electoral, fiindcă nu poate comite o sinucidere, — atunci o astfel de încercare trebuie să pro-

ducă cu total alt simb, pentru care îmi lipescă expresiunea parlamentară. (Aplaște în dreapta). Ar fi un cap de operă din partea opozitionei a face din cetatea Viena obiect de agrăriare pentru sine. Dacă e vorba de a repara nedreptatea ce s-a facut acestui cetățăi, care e cetatea națală a mea și a mulților deputați din ambele părți ale casei, cetate, unde mulți și-au ales din bună voie domiciliul lor, este, în care noi toti privim capitala imperiului întreg (Aplaște în dreapta), atunci nu avem lipsă de tiradele deputatului Suesz, cu atât mai puțin de malitoase cuvinte ale raportorului minorității. (Aplaște în dreapta). Dar cu toata acestea propunerile făcute cu privire la locurile pretoriale sunt foarte nonoroci, pentru că nu au ca baza un principiu unitar, pentru că ele în loc ca se delătuire defectele și eroile, agresorii din nou contrastele. Dacă opiniunea va crea și se apuce de nou de muncă și se meargă împreună cu noi la revizuirea legii electorale și dacă s-ar constata că s-a făcut nedreptate cetățăi Viena, noi vom fi cel dintâi gata a repara aceasta nedreptate (Aplaște în dreapta), cu atât mai veros că nu îl vom aspeta ca se simili de minoritatea contrară la asemenea remediu. (Aplaște sgomotoase din dreapta) (Va urma.)

Reprezentanținea

capitolului metropolitan greco-catolic din Blaj adresată către dieta ungurească, contra proiectului de lege a reformei gimnasielor și a scoalelor reale.

Inaltă și prea stimată cameră a deputaților!

„Proiectul de lege relativ la instrucția gimnastică și cea din scoalele reale, care a fost depus spre dezbatere pe masa prea stimării camerei a deputaților este foarte periculos și pretențios față de biserică catolică de ritul românesc; de către ce el după formă și aparență exterioară se imparte în toate acele categorii și grupări caracteristice, conform căroror au existat în realitate până acum acele iustișute de învățământ și poate vor putea exista și pe viitor, cel puțin considerate din punctul de vedere al învățării lor; totuși dacă se va considera spiritul proiectului de lege, se pare că acela pentru viitor voiesc a da instrucționei o altă direcție decât cea de până acum și conducerei acestia o altă direcție, condus fiind de două idei principale, care realizează sănătatea în stare ca în timpul pe terenul instrucționei scoalelor medii să ridice ori-ce categorii și deschidă și a face acele institute de învățământ, chiar fiind confesionale și de origine națională, diferita, uniformă și relativ la instrucțione numai cu o singură limbă.

„Una din ideile principale să se primește în tendință, prin care guvernul instrucționei sub titlu „supraveghierea statului“, ar putea prin organele sale lucra într-acolo, de a supune toate scoalele medie ale terei și chiar acele ale corporațiunilor confesionale, influenței sale directe și a le face dependente de aceea în mod definitiv.

„Cină cunțintea proiectul de lege neocupă și cu atenție pestrătoare, poate să se convingă prea usor despre adeverul acestei opiniuni; pentru că sau va lua în considerare acele principii ce se referesc la organizația scoalelor medie confesionale și tractarea lor, ori va percurge acele dispoziții care mărginesc planurile lor, de învățământ și manualelor lor; apoi poate să vadă în mod clar, că acest proiect de lege desconsideră cu o mare usurință acea independentă a corporațiunilor confesionale, care le compete acestora ca corporaționi independente față cu propriile lor bis-

rıcı și scoale, ce sunt condițiunile de existență a lor ca corporaționi confesionale pe mod firesc și care făță ce biserică catolică dela înființare ei a fost recunoscută în decurs de secole și că autonomia lor a cărei chiamare este a conservă instituțile de învățământ ai confesiunilor ca propriile lor creaționi și propriile lor instituții, sub conducerea și exclusiva lor dispoziție, în mare parte este stirbită și aproape făcută iluzoră.

„Așa proiectul de lege din cetești permite, ba chiar ordonă ca guvernul instrucționei prin propriile sale organe se poată exercita asupra tuturor manifestațiunilor de viață, de cărăter public al scoalelor medie ce sunt ale corporațiunilor confesionale, o astfel de influență, ca activitatea instructivă a acestor instituții să fie arătată în fie care direcție și aproape la fie care pas ministrușil de culte și instrucție; dar acesta se fie și autorizat a conlcura chiar la actele cele mai triviale ale acestor scoale, prin proprii săi comisari și directori de instrucție; ba chiar posibilitatea de existență mai departe sau desființarea acestor scoala se face dependentă în mare parte della judecata, dela părea disperaționată, pentru a nu dice dela bunul plac al organelor de stat pentru instrucție.

„Toate acestea însă se afă în contradicție cu declarațiunile mai multor documente și tractate internaționale, precum și cu cuprinsul tratatului dela Viena date 28 Iunie 1866 prin care s-au stabilit relațiunile de atunci ale Transilvaniei cu Austria și cu Ungaria. Acest document dice în punctul 6 următoarele: „Nec alla borabit Sua Majestas in temporum, scholarum, parochiarum proutvenimus et bonorum eorum occupatione.“

„Pentru ca însă aceasta schimbare care pentru instituțiunile de învățământ ale corporațiunilor confesionale poate să îlăură urmări fatale, se poate fi considerate inatracabile din punct de vedere legal, existării ei se încercă sub scutul dreptului de supraveghiere a puterii statului; dară aceasta se intenționează și astă mesură, că ea cu drept cuvânt se poate numi mai bine tutela de căt supraveghiere; și pusă în practică pe o scară atât de înință, precum se propune, ar trăda față cu corporațiunile confesionale susținute unei mari neîncrederi.

„În timp ce în modul acesta proiectul de lege pe deosebită presupune despre corporațiunile confesionale, că ele nu sunt în stare a înființa în mod corespondent cu scoala, de a fisa cuprinsul și măsura cunoșințelor ce sunt a se trage din partea ministrului de instrucție; de altă parte mai presupune despre ele încă și aceea, că ele nu sunt în stare a înființa instituție de învățământ dotate cu puteri profesorale în de ajuns calificate și speciale, dacă acele nu vor fi cultivate în preparandioare de profesori ce sunt și se înființă, conform dispozițiunilor proiectului de lege.

„Ce chiamare ar avea pentru confesiuni și în ce măsură ar promova progresul lor în cultură înființare și organizarea corespondentoare a acestor preparandii profesorale, aceasta și o poate ori-cine încăpătă, dacă va luă în considerare, că înființarea unei asemenea instituții ar consuma cel puțin o a treia parte din mijloacele de care dispun confesiunile din propria lor putere pentru întreținerea instituțiilor lor de învățământ și din care unele pot sesi căstigă acele mijloace numai pre lungă mari drăguțări.

„Dară mărginirea autonomiei confesiunilor își ajunge ca oare finea cu acestea dispoziții pentru proiectul de lege? Încă nu! De oare ce și în comisiunile ce sunt a se înființa pentru calificarea candidaților de profesuri,

ce absolvează numita preparandia confesională pentru profesori, ministrul de culte trimite căte doi membri esaminatori și îndreptății la vot, afară de aceasta acelă esamene ale candidaților de profesură nu se pot face de căt numai în prezență și conlucrarea a unui sau doi comisari esmiși din partea ministrului de culte, și tot așa succese final al activității lor la esamenele de maturitate până atunci sunt dubioase, până ce nu vine critica esaminatoare și sentința aprobată a organelor de instrucție ale statului.

"Acum se ne fie permis a întrebă: este cu putință a nu se opri în fața unei asemenea aparițiuni? și în fața unei critice așa de înjosoitare a capabilității scientifice a instituților de învățământ ale confesiunilor și a bisericiilor respective, ce sunt susținătoarele lor! în fața criticei asupra acelor biserici, care în decurs de secole au dat atât de probe strălucite a capabilității lor pentru învățământ și al familiarizării lor speciale, și care precum mai înainte a cultivat aproape singure educațione și școalile, când statului nici prin minte nu-i trece să scoate la lumină aceste comori ale omenimii, — așa au dat instrucționu și educațione la partea cea mai mare a actualilor înțelepti bărbați de stat și zeloși legiuitorii! și totuși acelea în secolul present al destăptării, a cărei parte bună în mare măsură este a se mulțumi lor, se nu ie în stare fără ajutorul organelor de instrucționare ale statului, a se ridică la nivelul culturii moderne răzionale?" (Va urma.)

Scriitorii Nemți și Rusii.

"Aceașa luptă cuondejul se urmăzează încă și adi cu înverșunare între aceste două popoare. "Gazeta de Petersberg" merge până la trata pe femeile germane de . . . . ."

"Noi acestia, nemți, nu trebuie să uităm un minut, dice d. Franz von Löher, că nu suntem mai înbiti la Petersburg decât la Copenhaga și la Paris."

Care sunt consecințele de tras din această antipatie și din această animositate crescând între Rusia și Germania?

Aici cedem local din nou cuvenitului neamțului Franz von Löher, care a prevăzut această cestinie și care, în opera sa de trei volume asupra destinelor Rusiei, publicată de curând, a răspuns dând studiilor sale concluziunea următoare:

"Germania, devenită aliată intimă a Austriei, este destul de tare și puternică pentru a ține în frâu pe Rusia și a se opune politicei sale și proiectelor sale militare în incident."

"Pe cătă vreme cabinetul din Viena și din Berlin au fost despartiți prin antagonismul lor și se supuseau unor interese diferite, Rusia a avut pasurile ei libere, ea a putut lucra după placul ei, și a spera hegemonia universală. Voiajul d. de Bismarck la Viena în 1879 a schimbat din fricire această situație; și strigătul de bucurie ce ești atunci din pieptul nemților, a probat că de o grea peatră se simțea ei scăpați."

"Reconcilierea Germaniei cu Austria, era reconciliarea a doi frați — cei doi copii ale aceiasi mame din care unul a ramas se trăească în casa părintească pe care a recladit-o, pe cănd cel-ală "să a mărit domenul în vecinătate."

"Alianța ce există între ei nu seamănă cu aceea care unesc două popoare străine, ci o înțelegere naturală, o legătură între două rase, care au aceeași origine, același sânge, care vorbesc aceeași limbă care a adoptat aceeași civilizație. Din

Dunăre până în câmpiele ungare, nici o diferență în țară sau în popor.

"Pentru ce ultima campanie din Orient a fost de un așa mic profit pentru Rusia? Find că Germania și Austria erau unite. Si aceasta din urmă putere a putut luce Bosnia; se ea de sub nasul Rusiei o provincie turcă, tot fiind că Germania și Austria mergeau mână în mână."

"Dupa ce isprăvescă mijloacele financiare și militare ale Rusiei, d. Franz von Löher examină sansașe alienței cari mai rămân acestei genante vecine.

"Alianța americană, dice el, a dispărut ca o beșică. De alintinerea un resboiu la Rusiei contra Englezilor, ar fi după expresiunile lui de Bismarck, o luptă între un urs și o balenă."

"Din partea Franției, orizontal și mai roșu. Îndată ce sentinela Rusă ar ești din gheretă și va striga la armă! și închipuse la Moscova că francii vor alerga îndată. Fără îndoială Franția nu poate perde ocazie de-a și sua revansă, căci în urma acelor care învinsește pe aceasta va merge Rusia.

"E realitate — cine ar putea săgădui? — ? rana ardătoare de care „suferă ea și atacată la coastele Franției care și roade frâu, care se subciumă de dorința de a ne aplica pe-deapsă talionului.

"Rusia nu sper numai de a obține cu cameni și cu arme ci și cu bani. Lăsată la singurele ei mijloace, Rusia nu ar putea suporta luptă și cheltuielile unui mare resboiu. Asupra acestei cestinii financiare, și ar fi poate greu de a se înțelege, și aceasta cu atât mai mult cu căt francii nu „arăta o mare grăbă a se alia cu Rusia". Daca resboiu ar îsbucni între Germania și Franția, vom vedea Republica arătându-se foarte arătătoare pentru terism; dar francizei nu sunt în ajunul de a se aservi într-o nouă aventură, ei sunt prea bogăti, au prea mare îndestulare, orașenam cu și teritoriul naș de loc poftă de a expune averea și dulcea lui linisec sășilor și hasardul unui resboiu. Si apoi în Franția toți doresc a și mai întâi săma de progresele făcute în armată. Așa via mie resboiu, fără mare pericol va fi primit cu bucurie de către poporul francez."

"Dar pe căt timp Germania și Austria vor rămâne unite și vor vrea pacea, nici un resboiu nu e posibil în Europa, cu toate că nou imperiu German este inconjurat de inamicii".

Cu toate acestea posibilitatea unui conflict cu Rusia și așa de bine acceptată de opinia publică a Germaniei, încă d. Franz v. Löher discută în sapiente și lungi pagini, și arată sănsele militare strategice ale celor doi beligeranți:

"Rusia, dice el, cred că vor învinge îndată o armată de invașia germană, adoptând tactica care le-a reușit pe timpul lui Napoleon I. Vor „deserta“ locurile, se vor retrage în imensele lor câmpii unde trupele înamicice nu vor găsi nici hrana nici „adăpost. Oare resboiu Crimei nu a „arătat că Rusia poate fi învinșă la „graniță? Dola Posen la Varsavia și din Galitia la Kiev, distanță aproape egală. Are se fie destul Germaniei de a ocupa Polonia și Austria de a luce „pământurile negre“, pe cănd flota aliată va intra în marea Baltică și marele Neagră, spre a taia Rusilor ori ce comunicări cu Europa, și a o separa de granițele Ucrainei și ale Crimei cari procur productele restului imperiului. Năvalitorii vor „căuta asemenea de a se face îndată „stăpâni pe o linie de drum de fer; și nevoie chiar, ei vor sci să construcțească una; și nu vor înainta în mijlocul țerei de căt cănd și vor

fi asigurat aprovisionarea și retragerea lor".

Și închipuindu-și victoria armelor nemților, d. Franz Löher scrie:

"Se gădească cine va la cădere acestui imperiu barbar și colonial! Îndată civilizația Europeană va pătrunde în acele intinse câmpii selbatice, colonizându-le și dându-le culturile. Învigerea rusilor va fi soluțiuinea cestinii slave; și spre o evitare a oricărui răsăre, vom fi obligați a face două rase, care vor fi obligați a pune o stăvilo în Rusia de o parte și Germania și Austria de alta. Vom restabili regatul Poloniei la nord-est, și la sud-est vom forma un alt Stat din provinciile mici ruse. Căderea colosului moscovit va înăbușii toate veleitățile de emancipare slavilor din Germania și Austria, care vor primi și fi guvernăți într-un mod care, satisfăcându-i pe ei, ne va satisface și pe noi însine."

Von Löher.

Corespondențe particulare

ale "Telegrafului Român".

Gio-agiu inferior, în 5 Martie 1882. De Redactor. — Sâmbătă în 27 Februarie st. v. dnu procuror dela tribunalul din Deva Simeon Horvath, venind în comună Gio-agiu, comitatul Udeoredoare; după ce au luat cu sine gendarmi, întregul personalul dela judecătoria din loc, — și ca actul ce avea săl servescă să nu fie cumva lipsit de adevărată coloare ungurească, au luat și un pandur, îmbrăcat în vestimente de pe timpul credincioșilor lui Kossuth.

Cu aceasta suita tărcătă pleacă de procuror spre casa pacificului și onesmului nostru preot Luca Boteganu se caute la densus, pușci, proclamații și bani russesci. Bietul preot surprins, veșend că întră în curtea sa atâtea persoane înarmate și neobișnuite de căi căsa le au eșit în calce să se întîmpine, dar acesti din-apleații mai mult a terorisat nu l-au lăsat multe să vorbească, ci l-au potști děnisi în casă, unde l-au provocat să dea de bună voie proclamație ce se află la densus și care i s-ar fi dat de oarecare cine? — și prăslungă totușă asigurarea din partea bietului preot, că nu are și nă capătat dela nime astfel de lucruri, — nu i s-a dat credclement până ce crecerăndu-i casa și toate hărțile; spre măchinierea insușitorilor nerușinăti însă n'au afărat nimica compromețătoră.

Spre caracterisarea delicatei cu care s'au săvârșit această cercețare de căsă servescă faptul, că o biată copilă abia de 5 ani, bolnavă de friguri, n'au lăsat-o să intre în casă, și au fost săilită desculță a sta afară mai mult de o cără căt au durat cercețarea.

De aci, ca nu cumva să rămână în această comună vre un Roman cunoștorul de carte necompromit înaintea poporului sau dus și la edificiul scolocei în locuința învețătorului lui care nefindu acasă, ci era dus la Orăștie, i-a desfășurat ușa, dar aci încă au afărat în loc de proclamații numai trentă (obieli).

Cu atâtă numai țara ungurească n'au fost în existență și asigurată — sau dus de aci și la locuința judeului communal Botezan, unde asemenea n'au căutat ce doria dl procuror, se poate că ar mai fi umblat cu „zhainalul“, cine scie pe la cine încă, dacă nu osteneau și nu i lovea foamea.

Trista situație pentru Domnii jidano-magari, sau magaro-jidani, când au ajuns se și asigure și întărească domnia lor prin astfel de terorisări, insușiri false, și prin încercarea de a compromite pe alte națiuni, — când conștiința lor i face se trămure și să

se teamă de pedeapsa pecatelor de care se fac vinovați în toată diua față de celelalte naționalități din aceasta patrie comună.

Nu le este destul că Români le dă bani, le dă săngele lui, mai voiesc și mai le iști ultimul tesaur cei mai are „numele cel bun“ voind al timbra inaintea lumel de rebel și nepatriot — aceasta nu o vor putea face și nu o vor ajunge nice odată.

Varietăți.

* (Alegeri la sinodul arhidiocesan (continuare din Nr. 29.) în cercul Ternavei: Anania Trambităș ases. cons. Eugen Botea ases. cons.; în cercul Făgărașului: Ioan Duveau adv., Nicolae Cipu peceptor comitaten; în cercul Iliei: Dr. Lazar Petco adv., Alexie Olariu avocat; în cercul Gio-agiuului: D. Comşa prof. Sabina Piso adv.; în cercul Hategului: Partenie Cosma adv., George Dănilă primar; în cercul Abrudului: Simeon Demian adv., Gerasim Candrea adv.

* (Episcopul romano-catolic) din Alba-Julia Michail Fogarasă a murit alătura după ameađă la 2½ ore.

* (Sărbarea dilei nascerei) Imperatorul Germaniei Wilhelm a servit în 22 Martie n. o optăci și cincia aniversare dela nascerea sa.

* (Necrolog.) Dela Odorheiu primim următorul anunț funebre: Cornelia Surdu născută Deac în numele seu și al filor sei Aleșandru, Cornelia, Emilia și Lețitia, apoi a părinților, și surorilor sale, a cumnatilor și a numeroaselor ruñenii, cu înimă înfrântă de durere face cunoscut cumă iubul său consorte Alessandru Surdu jude regiu la tribunalul regesc din Székely-Udvarybără după un morb repentin de plurămâni în etate de 45 ani, eară a fericitei sale căsătorii fa 10 lea an a adormit în domoul în 16 Martie st. n. a. c.

In defunctul, jâlniea s'a familie a pierdut totul, națiunea română pe unul dintre cei mai adiții fii la bine și la rău, patrie pe un patrot zelos, eară Corpul judecătoresc pe un exemplu în diligenta, perseveranță, iubire de dreptate, de incoruptibilitate, și care în administrarea justiției la doapotriva și aflat cea mai mare fericire, spre cari ajunge cunoscătoare și că morbul ce i-a stins viața la mijlocul etăței și la contras în funcție judecătorescă ca jude investițiorum.

Stima generală fară deosebire de naționalitate "concomita până dincolo de moarte".

Osemintele defuncțului se vor atrage în 18 Martie a. c. la 4 ore d. a. în Cimitirul local greco-catolic după ritul oriental.

Fiecăreia ușoară și memoria binecuvântată!

* (F. C.) Despre o mare nenorocire prin foa primării. Joi după încheerea rulului din acenă de următoare correspontență: Onorate Dle Redactor! Astăzi la 22/10 Martie a. c. a erupt în comună noastră un foc teribil pe la 1 oară după ameađă — cu repeziunea fulgerului, a prefat la moment peste 50 case și șuri etc. în cenușe, bucate și vîte, așa incăt oamenii afișatorii parte mare la cămp când ajunse acasă nu au mai sfăt nimică. — Dauna și grozavă și deocamdată nu se poate constata. Unii dintre cei arși au fost cercați de acest element al nenocrișorii acum a 4 oară. Ajutorul grănicer este o detințoră creștină. — Noi vom face posibilul; rugăm însă pe On. Redactor! să binevoiască a colecta în favorul celor nenorociți, spre alia alini în parte durerile de pierdere cea mare. Bravale comune

